

ISTORIJA

Valstybinio brandos egzamino II dalies užduotis
Pakartotinė sesija

2025 m. birželio 25 d.

Trukmė – 3 val. (180 min.)

NURODYMAI

1. Gavę užduoties sąsiuvinį ir atsakymų lapą, patikrinkite, ar juose nėra aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite egzamino vykdytojui.
2. **Atsakymų lape įrašykite savo identifikavimo kodą, grupę ir vietą (eilės numerį protokole) ir pasirašykite.**
3. Per egzaminą galite rašyti juodai arba mėlynai rašančiu tušinuku, pieštuku, naudotis trintuku.
4. Atsakymus pirmiausia galite rašyti užduoties sąsiuvinyje, kuriame yra palikta vietos juodraščiui. Jei esate tikri dėl atsakymo, iš karto rašykite atsakymų lape. **Vertintojams bus pateikiamas tik atsakymų lapas!**
5. **Atsakymų lape** rašykite tik **juodai** arba **mėlynai** rašančiu tušinuku tvarkingai ir įskaitomai. Atsakymų lape nesinaudokite trintuku ir koregavimo priemonėmis.
6. Atsakymų lape atsakymus įrašykite tam skirtose vietose. Už ribų parašyti atsakymai nebus vertinami.
7. Saugokite atsakymų lapą (neįplėškite ir nesulamdykite). Sugadintuose lapuose įrašyti atsakymai nebus vertinami.
8. Atsakymų lape neturi būti užrašų ar kitokių ženklų, kurie leistų identifikuoti darbo autorių.
9. Pasibaigus egzaminui, užduoties sąsiuvinį galite pasiimti.

Linkime sėkmės!

1 struktūrinis klausimas. Remdamiesi šaltiniais ir žiniomis, atlikite 1.1–1.7 užduotis.**A šaltinis.** Iš *Hamurapio įstatymo*

17. Jei žmogus sugauna stepėje pabėgusį vergą arba vergę ir atveda jį šeimininkui, tai vergu šeimininkas turi duoti jam du siklius¹ sidabro. [...]

117. Jei žmogus skolingas ir atiduoda už sidabrą arba į skolinę vergovę savo žmoną, savo sūnų arba savo dukterį, tai šie turi tarnauti savo pirkėjo arba kreditoriaus namuose trejus metus, ketvirtaisiais metais juos reikia paleisti į laisvę. [...]

199. Jei žmogus sužeidžia žmogaus vergui akį arba sulaužo žmogaus vergui kaulą, tai jis turi pasverti pusę vergo pirkimo kainos. [...]

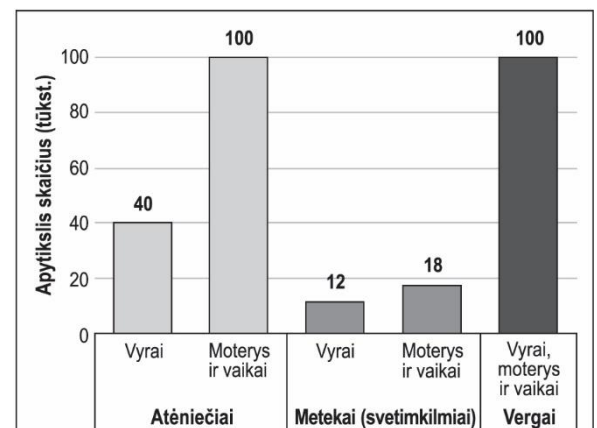
205. Jei žmogaus vergas suduoda per veidą kokiam nors žmogui, tai jam reikia nupjauti ausį.

¹ Siklis – svorio vienetas (apie 8,4 kg); sidabrinė moneta.

B šaltinis. Iš *Aristotelio veikalo „Politika“*

Juk vergas iš prigimties yra tas, kas gali priklausyti kitam (dėl to kitam ir priklauso) ir kas susijęs su mąstymu tiek, kad jį supranta, bet pats jo neturi; kiti gyvi padarai, mąstymo nesuprantantys, paklūsta pojūčiams. Mažai skiriasi ir jų teikiama nauda: ir vergai, ir naminiai gyvuliai savo kūno galiomis padeda patenkinti būtinuosius poreikius. Tad prigimtis siekia laisviesiems ir vergams suteikti ir skirtingus kūnus, vergams – stiprius būtiniesiems poreikiams tenkinti, o laisviesiems – tiesius ir nenaudingus tokiems darbams, tačiau tinkamus pilietiniam gyvenimui (kuris susideda iš karo ir taikos poreikių). [...]

Juk „vergauti“ ir „vergas“ sakoma dvejopa prasme: esama tokių, kurie yra vergai ir vergauja pagal įstatymą, – tas įstatymas yra tam tikras susitarimas, pagal kurį tai, kas užgrobama kare, priklauso užgrobėjui.

C šaltinis. *Senovės Spartos visuomenės struktūra***D šaltinis.** *Senovės Atėnų visuomenės struktūra apie 430 m. pr. Kr.***1.1.** Nurodykite, kuo žymus Hamurapis ir kuo Aristotelis.

Juodraštis

Hamurapis

.....

Aristotelis

.....

(2 taškai)

- 1.2.** Palyginę A ir B šaltinius, nurodykite, kuriame iš jų yra pateikta daugiau konkrečios informacijos apie tuometinės visuomenės sandarą¹. Atsakymą pagrįskite.

Juodraštis

Šaltinis Pagrindimas
.....

(2 taškai)

- 1.3.** Remdamiesi A, B šaltiniais ir žiniomis, nurodykite tris būdus, kaip senovės pasaulyje žmonės tapdavo vergais. Kuo iš esmės skyrėsi šių nevienodu būdu vergais tapusių žmonių vergovė?

Juodraštis

1.
2.
3.
Skirtumas
.....

(4 taškai)

- 1.4.** Nurodykite laisvojo žmogaus ir vergo vertės² skirtumą, kuris atsiskleidžia Hamurapio įstatyme (A šaltinis).

Juodraštis

.....
.....

(1 taškas)

- 1.5.** Nurodykite du B šaltinyje minimus laisvojo žmogaus ir vergo prigimties skirtumus.

Juodraštis

1.
2.

(2 taškai)

- 1.6.** C ir D šaltiniuose pateikta dviejų senovės Graikijos polių trinarė visuomenės sandara. Įvardykite kiekvieno iš šių trijų sluoksnių statusą visuomenėje.

Juodraštis

1 sluoksnis
2 sluoksnis
3 sluoksnis

(3 taškai)

- 1.7.** Remdamiesi D šaltiniu, paaiškinkite, kodėl visateisis Atėnų pilietis apie 430 m. pr. Kr. buvo tik maždaug kas šeštas polio gyventojas.

Juodraštis

.....
.....

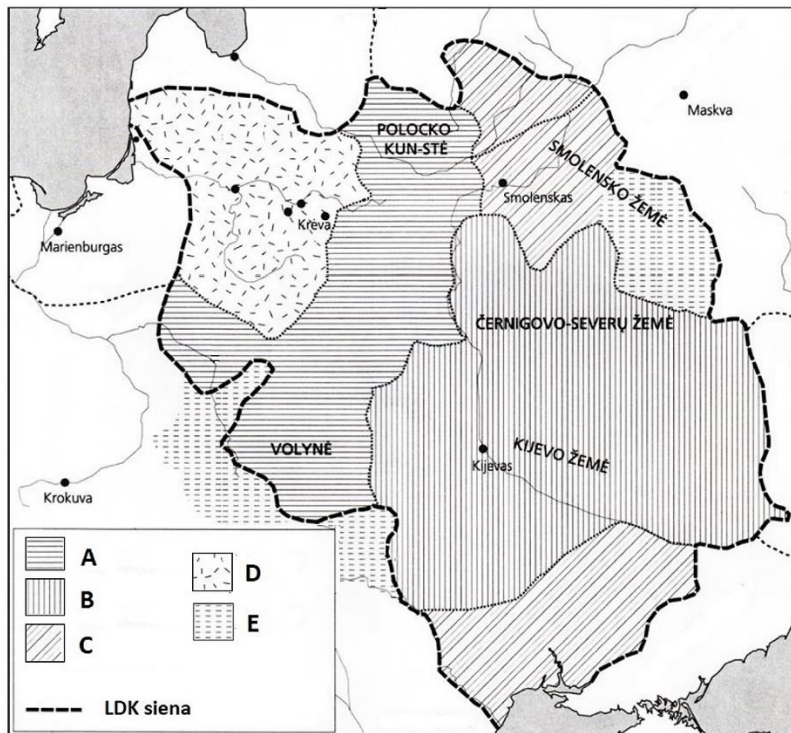
(1 taškas)

¹ sandara – struktura – структура – уклад

² vertė – wartość – ценность – вартісність

2 struktūrinis klausimas. Remdamiesi šaltiniais ir žiniomis, atlikite 2.1–2.5 užduotis.

A šaltinis. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) plėtra XIII–XV a.

B šaltinis. Iš popiežiaus Klemenso IV 1268 m. sausio 20 d. bulės

Šio [rašto] galia tau leidžiame, kad tu, [Čekijos karaliau], jei Lietuvos šalį, kurioje minėtojo sosto autoritetu buvo įsteigta karalystė, valdant šviesios atminties Mindaugui (jis, priėmęs krikšto sakramentą, buvo apaštališku autoritetu apvainikuotas karaliumi, vėliau kažkokių pražūties vaikų žiauriai nužudytas), per tavę su Viešpaties pagalba pavyktų išplėsti iš priešų rankų, laisvai galėtum įsteigti karalystės sostą, kaip anksčiau.

C šaltinis. Iš Gedimino laiško popiežiui Jonui XXII 1322 m. vasarą nuorašo

Jau seniai girdėjome, kad visi krikščionių tikėjimo išpažinėjai privalo paklusti jūsų autoritetui ir tėviškumui ir kad pats katalikų tikėjimas yra Romos bažnyčios prižiūrimas. Dabar jūsų prakilnybei šiuo laišku pranešame, jog mūsų pirmtakas karalius Mindaugas su visa savo karalyste buvo atsivertęs į Kristaus tikėjimą, bet dėl žiaurių skriaudų ir nesuskaičiuojamų Vokiečių namo brolių magistro išdavysčių visi nuo tikėjimo atsitraukė, todėl, o varge, ir mes iki pat šios dienos liekame mūsų protėvių klaidoje.

[...] Ir žemes palieka nuniokotas, kokios plyti Žiemgaloje ir daug kur kitur. Bet sako, kad tai daro gindamas krikščionis.

Gerbiamas Šventasis Tėve, mes krikščionių nepuldinėjame, idant katalikų tikėjimą sunaikintume, bet puolame, kad nepasiduotume skriaudžiams, kaip tai daro krikščionių karaliai ir kunigaikščiai. Tai yra aišku, nes turime pas save brolių iš mažųjų brolių ordino ir iš pamokslininkų ordino. Jiems davėme visišką laisvę krikštyti, pamokslauti ir atlikti kitas šventas pareigas. Taigi tai, garbingasis Tėve, jums parašėme, kad žinotute, kodėl mūsų protėviai mirė nepasitikėjimo ir netikėjimo klaidoje. O dabar, gerbiamas Šventasis Tėve, karštai maldaujame, jog į mūsų apverktiną padėtį pažvelgtute, kadangi esame pasiruošę jums, kaip ir kiti krikščionių karaliai, visur kur paklusti ir katalikų tikėjimą priimti, jei tik būtume visai nepriklausomi nuo minėtų kankintojų, būtent minėto magistro bei brolių.

D šaltinis. Iš anoniminio laiško Vokiečių ordino magistrui 1413 m.

Mielas pone magistre!

Jeigu Dievas taip nusprendė, kad su savo priešais turite susitikti, surinkti kariuomenę ir ją prieš savo priešus pasiųsti, tai mes jums patariame, kad tuos svečius, kurie pas jus yra ir apie kuriuos žinote, jog jie tinkami, pasiimtumėte į kariuomenę. Ir įsakykite savo vadams, kad jie paklustų ir pasilikėtų tose pozicijose,

į kurias yra pasiūsti. Gali atsitikti taip, kad jūsų priešai mėgins apsimesti, jog viena ar dvi vėliavos bėga, bet tai yra planas, kuriuo jie nori suardyti jūsų eiles, nes žmonės labai mėgsta vytis, kaip tai ir atsitiko didžiajame mūšyje.

- 2.1.** Kuria raide žemėlapių legendoje (A šaltinis) pažymėta B šaltinyje minimos karalystės teritorija? Nurodykite, apie kokį procesą rašoma B šaltinyje. Paaiškinkite, kaip šis procesas buvo organizuojamas.

Juodraštis

Raidė Procesas
 Paaiškinimas

(3 taškai)

- 2.2.** Įvardykite C šaltinyje minimą Gedimino įsipareigojimą ir jo įvykdymo sąlygą.

Juodraštis

Įsipareigojimas
 Sąlyga

(2 taškai)

- 2.3.** Lietuvos istorikai D šaltinyje pateiktą laiško ištrauką sieja su Žalgirio mūšiu. Nurodykite tris D šaltinio detales, kuriomis galima pagrįsti tokią prielaidą. Apie kokią Žalgirio mūšio metu kilusią problemą įspėjama šioje laiško ištraukoje?

Juodraštis

1.
 2.
 3.
 Problema

(4 taškai)

- 2.4.** Kuria raide žemėlapių legendoje (A šaltinis) pažymėta teritorija, prijungta prie LDK Gedimino laikais, ir kuria raide – prijungta Vytauto Didžiojo laikais?

Juodraštis

Gedimino laikais Vytauto Didžiojo laikais

(2 taškai)

- 2.5.** Kokie trys LDK XIII–XV a. gynybos, stiprinimo ir teritorijos plėtros būdai atskleidžiami A, B, C ir D šaltiniuose? Įvardykite dar vieną tuometinį LDK teritorijos plėtros būdą, kuris neminimas šiuose šaltiniuose.

Juodraštis

1.
 2.
 3.
 Plėtros būdas

(4 taškai)

3 struktūrinis klausimas. Remdamiesi šaltiniais ir žiniomis, atlikite 3.1–3.7 užduotis.**A šaltinis.** *Iš Rusijos caro Aleksandro II 1861 m. vasario 19 d. manifesto*

Paskelbus nurodytus naujus nuostatus, baudžiauninkai³ gaus nustatytu laiku visas laisvų kaimo gyventojų teises. Dvarininkai, išsaugodami visų jiems priklausančių žemių nuosavybės teisę, suteikia valstiečiams⁴ – už nustatytas prievoles – nuolatiniam naudojimuisi sodybą ir, be to, kad būtų užtikrinta valstiečių buitis ir kad jie galėtų vykdyti savo pareigas vyriausybei, – nustatytą nuostatuose laukų ir kitų naudmenų dydį. Naudodamiesi tąja skirtine žeme, valstiečiai už tai turi atlikti dvarininkams nuostatuose nurodytas prievoles. Būdami šioje padėtyje, kuri yra pereinamojo pobūdžio, valstiečiai vadinami laikiniais prievolinkais. Kartu jiems suteikiama teisė išsipirkti sodybą, o dvarininkams sutinkant, jie gali įsigyti nuosavybės laukus bei kitas naudmenas, išskirtas jiems nuolatiniam naudojimuisi. Taip įsigiję nuosavybės tam tikrą žemės kiekį, valstiečiai bus laisvi nuo prievolių dvarininkams už išpirktą žemę ir galutinai pereis į laisvų valstiečių – savininkų luomą.

B šaltinis. *Iš Rusijos caro Nikolajaus II 1906 m. lapkričio 22 d. įsako*

Nuo 1907 m. sausio 1 d. valstiečiams nutraukiamas išperkamuji mokesčių už skirtinius žemės sklypus mokėjimas. Nuo to momento skirtinės žemės atleidžiamos nuo joms taikomų apribojimų dėl išperkamosios skolos, o valstiečiai įgyja teisę laisvai pasitraukti iš bendruomenės, gaunant asmeninei nuosavybei sklypus iš bendruomeninių sklypų asmeniniam valdymui. [...]

1. Kiekvienas ūkio savininkas, valdantis žemės sklypą bendruomenės teise, gali bet kada reikalauti, kad jam priklausanti minėtos žemės dalis būtų pripažinta jo asmenine nuosavybe. [...]

12. Kiekvienas ūkio savininkas [...] turi teisę bet kuriuo metu reikalauti, kad bendruomenė už šiuos sklypus jam skirtą atitinkamą sklypą, pagal galimybes vienoje vietoje.

Sutikrino: Ministrų tarybos pirmininkas Stolypinas.

C šaltinis. *Iš Žemės reformos įstatymo 1922 m. kovo 22 d.*

1 §. Žemės reformos reikalams imama: [...]

c) buvusių Rusų Bajorų ir Valstiečių Žemės Bankų žemės, po 1904 metų rusifikacijos tikslais išdalintos kolonistams [...];

d) žemės, Rusų valdžios po 1863 metų sausio mėnesio 1 dienos konfiskuotos iš įvairių asmenų ir išdalintos rusifikacijos tikslais kolonistams ar kitiems asmenims [...];

e) žemė tų privatinių savininkų ar jų įpėdinių, kurie tarnavo Bermonto ar Virgoličo ginkluotuose būriuose, tarnavo ar tarnauja lenkų kariuomenėje, dirbo arba dirba prieš Lietuvos nepriklausomybę [...];

f) esamos valstybės žinioje, ar faktiškai bažnyčių valdomos įvairių rūšių bažnytinės žemės [...];

g) privatinių savininkų žemės, jei savininkas turi daugiau žemės už nustatytą 2 § normą.

2 §. Iš privatinių savininkų imama visa toji žemė ir žemės ūkiai, kur vieno asmens arba šeimos bendrame valdyme sudaro daugiau per 80 hektarų. [...]

15 §. Kaimo srityje duodama žemės bežemiams nuo 8 ligi 20 hektarų, o mažžemiams pridedama žemės ligi šios normos. Žemės duodama prie daikto ir kiek galint žemės ūkio atžvilgiu racionalinguose viensėdžių tipo vienetuose.

16 §. Kaimo amatininkai (račiai, kalviai ir kiti), kurie iš savo amato nebegali išgyventi ir dėl to yra priversti dirbti ir žemės ūkio darbus, turi teisės gauti žemės lygiai su kitais bežemiais ir mažžemiais, bet mažesnėmis normomis, būtent, nuo $\frac{1}{2}$ iki 2 hektarų.

³ baudžiauninkas – chłop pańszczyźniany – крепостной – кріпак

⁴ valstietis – chłop – крестьянин – селянин

3.1. Įvardykite reformą, apie kurią rašoma A šaltinyje. Nurodykite šios reformos priežastį.

Juodraštis

Reforma

Priežastis

.....

(2 taškai)

3.2. Remdamiesi A šaltiniu, nurodykite pokytį, kuriam susidarė sąlygos, pradėjus vykdyti šiame šaltinyje aprašytą reformą. Pateikite dvi priežastis, kodėl ši reforma buvo ribota⁵.

Juodraštis

Pokytis

Priežastys:

1.

2.

(3 taškai)

3.3. Įvardykite asmenį, kurio pavarde pavadinta B šaltinyje pateiktu įsaku patvirtinta reforma.

Juodraštis

.....

(1 taškas)

3.4. Paaiškinkite, kaip B šaltinyje pateiktu įsaku patvirtinta reforma pakeitė dar Valakų reformos nustatytą žemės ūkio sistemą Lietuvos teritorijoje. Kuri šaltinio detalė tai rodo?

Juodraštis

Paaiškinimas

.....

Detalė

(2 taškai)

3.5. Remdamiesi žiniomis, įvardykite instituciją, kuri 1922 m. priėmė Žemės reformos įstatymą, ir politiką, laikomą pagrindiniu šios reformos iniciatoriumi (C šaltinis).

Juodraštis

Institucija Politikas

(2 taškai)

3.6. 1922 m. priėmus Žemės reformos įstatymą, buvo numatyta žemės suteikti mažžemiams ir bežemiams. Tačiau jau 1919 m. Lietuvos Valstybės Taryba buvo numaciusi žemės suteikti dar vienai visuomenės grupei. Įvardykite šią visuomenės grupę.

Juodraštis

.....

(1 taškas)

⁵ ribota – ograniczona – ограниченная – обмежена, неповна

3.7. Nurodykite, kokių tautinių, politinių, socialinių ir ekonominių tikslų buvo siekiama, įgyvendinant žemės reformą pagal 1922 m. priimtą Žemės reformos įstatymą (C šaltinis).

Juodraštis

Tautinis

.....

Politis

.....

Socialinis

.....

Ekonominis

.....

(4 taškai)

4 struktūrinis klausimas. Remdamiesi šaltiniu ir žiniomis, atlikite 4.1–4.6 užduotis.

A šaltinis. Reigano pėdsakas (2009 m. amerikiečių karikatūra)

Ant sienos įrašas: „Berlyno siena“.
Ant pėdsako įrašas: „Reiganas“.

B šaltinis. Balkanai XX a. pab. – XXI a. pr.

C šaltinis. Džocharo Dudajevo tarptautinio taikdarių bataliono emblema

Iš čečėnų savanorių, kovojusių I ir II Čečėnijos karų metu ir po jų emigravusių į Vakarų Europą, Danijoje sudarytas batalionas, nuo 2014 m. įsijungęs į Rusijos ir Ukrainos kovas Donecko regione ir 2022 m. prie Kyjivo.

D šaltinis. Iš politologų Tomo Janeliūno ir Raimundo Lopatos 2008 m. knygos „Šaltasis karas: tarptautinė sistema ir Europos politika“

Šaltasis karas vis dar tebedaro poveikį dabartinei tarptautinei ir net vidaus politikai. Todėl supratimo, kaip Šaltojo karo būseną veikė tuometinius politinius sprendimus, gali prireikti aiškinant ne tik dabartinę politiką, bet ir jos ateities tendencijas. [...]

Dabartinė padėtis skiriasi nuo XX amžiaus Šaltojo karo, tačiau ne taip jau stipriai. Didžiausias skirtumas net ne tas, kad dabartinė tarptautinė sistema nėra dvipolė ar kad pasaulyje komunistinė ideologija nebegali būti įsivaizduojama kaip alternatyva kapitalizmui. [...]

Vis dėlto esminis skirtumas tarp Šaltojo karo ir dabartinės padėties yra tas, kad nesutampa tariamų priešininkų požiūriai į tarpusavio santykius. Šaltojo karo metu tiek Sovietų Sąjungai, tiek JAV ir jos sąjungininkai atvirai deklaravo apie konfrontaciją tarp Rytų ir Vakarų blokų. Ir Sovietų Sąjungai, ir JAV bei jų sąjungininkams buvo aišku, kad egzistuoja nematoma „fronto linija“, o kitoje jos pusėje esančios šalys – blogio jėgos. Toks abipusis aiškumas ilgainiui leido nusistovėti specifinėms taisyklėms, kurių buvo laikomasi tarsi nerašytos karo teisės.

Šiuo metu yra įvairių požiūrių į tai, kaip derėtų vadinti Rusijos ir Vakarų santykius. Kremlius jau senokai nubrėžė naują „fronto liniją“ ir už jos esančias šalis atvirai vadina priešininkėmis [...]. Vakarai Rusijai vėl tapo blogio jėgomis, kurios kėsina į jos suverenumą, turtus ir vos ne į „prigimtines teises“ kontroliuoti „artimojo užsienio“ kaimynus.

- 4.1.** Įvardykite karikatūroje (A šaltinis) vaizduojamą konkretų įvykį. Ką jis reiškė to meto tarptautinių santykių kontekste?

Juodraštis

Įvykis
Reikšmė

(2 taškai)

- 4.2.** Nurodykite, kuo R. Reiganas susijęs su karikatūroje (A šaltinis) pavaizduotu įvykiu.

Juodraštis

.....

(1 taškas)

- 4.3.** Kurios valstybės iširimas pavaizduotas žemėlapyje (B šaltinis)? Paaiškinkite, ką rodo žemėlapyje pateikti metai.

Juodraštis

Valstybė Paaiškinimas
.....

(2 taškai)

- 4.4.** Paaiškinkite, kaip susiję A ir B šaltiniuose vaizduojami procesai.

Juodraštis

.....
.....

(1 taškas)

- 4.5.** Kieno pusėje nuo 2014 m. kovėsi Džocharo Dudajevs tarptautinis taikdarys batalionas (C šaltinis)? Atsakymą pagrįskite.

Juodraštis

Pusė Pagrindimas

(2 taškai)

- 4.6.** Kodėl, D šaltinio autorių teigimu, šiais laikais būtinas supratimas apie Šaltąjį karą? Naudodamiesi A–D šaltiniais ir žiniomis, pateikite tris Šaltojo karo bruožus, kurių tarptautiniuose santykiuose jau nebeliko. Nurodykite tris naujas tarptautinių santykių tendencijas, kurios išryškėjo, pasibaigus Šaltajam karui.

Juodraštis

Supratimas būtinas, nes

Nebeliko:

1.
2.
3.

Išryškėjo:

1.
2.
3.

(7 taškai)

JUODRAŠTIS

JUODRAŠTIS

Šaltiniai

Alfredas Bumblauskas, *Senosios Lietuvos istorija. 1009–1795*, Vilnius: 2005.

Alfredas Bumblauskas, *Senosios Lietuvos istorija. 1009–1795*, Vilnius, 2005.

Senovės istorijos chrestomatija, K.: 1982.

Senovės istorijos chrestomatija, K.: 1983.

http://www.saltiniai.info/files/literatura/lc00/gedimino_lai%20c5%20a1kai.lc0600.pdf

[https://ru.m.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:%D0%A3%D0%](https://ru.m.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:%D0%A3%D0%BA%D0%B0%D0%B7_9_%D0%BD%D0%BE%D1%8F%D0%B1%D1%80%D1%8F_1906.djvu)

[BA%D0%B0%D0%B7_9_%D0%BD%D0%BE%D1%8F%D0%B1%D1%80%D1%8F_1906.djvu](https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/f04bc1105b3c11e5beff92bd32ec99a1?jfwid=i3h7wg5ui)

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/f04bc1105b3c11e5beff92bd32ec99a1?jfwid=i3h7wg5ui>

<https://www.jchistorytuition.com.sg/jc-history-tuition-notes-end-of-cold-war-cartoon-analysis/>

<https://www.wikipedia.org>

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:%D0%91%D0%B0%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%B9%D0%BE%D0%BD_%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%96_%D0%94%D0%B6%D0%BE%D1%85%D0%B0%D1%80%D0%B0_%D0%94%D1%83%D0%B4%D0%B0%D1%94%D0%B2%D0%B0.png

<https://kolekcijos.biblioteka.vu.lt/system/files/repository/4f/e7/f4/VUB01-000363866.pdf>